

Utfordringer og muligheter ved utdanning og arbeid

Innledning med erfaringsutveksling

TRS Kurs på Frambu om MHE

Uke 50 2015

Brede Dammann, sosionom

Hva jeg skal si noe om

- Det ulike fokuset i helsevesenet og NAV
- Hva skal til for å få tiltak
- Hvordan kommunisere behov og løsninger
- Arbeidslivet
  - Tiltak for å komme i arbeid
  - Tiltak for å bli værende i arbeid
  - Tiltak for å trappe ned og omskoleres fra arbeid
- Utveksling av erfaringer

Tjenesteapparatets ulike fokus

Helsevesenet:

- Diagnose viktig for:
  - Rett behandling
  - Prognose
  - Avdekke behov for utredninger

NAV og øvrige tjenesteapparat:

- Funksjon- og behovsbeskrivelser viktig for:
  - Valg av tiltak
  - Lokale forhold og løsninger for "å leve med"
  - Individuelle forhold
  - Omkringliggende forhold (familie, nettverk...)

Hva skal til for å få tiltak

Behov må (sann)synliggjøres.

Historien må dokumenteres

- Sykmeldingsperioder (krysse av om det har sammenheng med arbeidsforholdene)
- Legebesøk

Viktig å kunne vise til hva som tidligere er forsøkt

- Tilpasninger
- Samtaler og møter
- Skriftlige avtaler

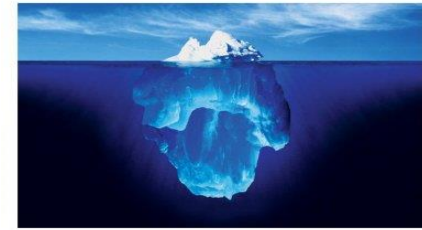
Isfjellet

Den synlige delen av
MHE som er "lett" å
forstå?

Hvilke følger
har disse
egenskapene
for din jobb?

Det som ikke
er synlig og
må forklares

Isfjellet

- TRS får ofte tilbakemeldinger fra personer som opplever manglende forståelse for "usynlige" plager. «Du ser jo så frisk ut».
- I kombinasjon med å ville vise at man klarer like mye som andre (og kanskje enda litt til), oppstår en ganske presset arbeidssituasjon.
- Informasjon om hva MHE innebærer, og hvilke konsekvenser det kan få, er viktig for alle parter å forholde seg til. I noen tilfeller handler det om å godta det uforutsigbare.

Hva er det som må kommuniseres?

- NAV og arbeidsgiver skal delta i planer, men dere må selv fylle planene med innhold.
- Få fram hva som fungerer og hva som skaper problemer
- Svingninger i funksjon
- Få fram forutsetninger for å lykkes
  - Pauser
  - Trening
  - Nedsatt tempo
  - Fritak fra visse oppgaver
  - Fysisk tilrettelegging av arbeidsplass

Hvordan synliggjøre

- Bilder
- Film
- Låne formuleringer og beskrivelser av andre
- Be om et møte så saksbehandler kan se i praksis
- Ta kopier og gjenbruk gamle beskrivelser og utredninger

Tiltak ved studier, arbeid og omskolering

Generelle rettigheter

- Arbeidsmiljølov
- Verneombud
- Fagforening

Tiltak ved spesielle behov

- Tiltak i studier og for å komme inn i arbeidslivet
- Tiltak for å beholde arbeid
- Tiltak for å trappe ned arbeid

Tiltak i studier og som arbeidssøker

- Konsulent for funksjonshemmede på alle studiesteder
- Lånekassen:
  - Støtte i 12 mnd (behovsprøvet)
  - Tilleggsstipend på 3387,- pr. mnd om man ikke kan jobbe ved siden av studier (behovsprøvet)
  - Støtte ved forlenget utdanningsløp
  - Omgjøring ved uførhet
- Arbeidsavklaringspenger (AAP)
- Lønnstilskudd
- Praksis plass....

Årene går – og vi forandrer oss

I løpet av årene vil vi måtte stoppe opp noen ganger og utforske oss selv på nytt. De nåværende ressursene avgjør hva som er fornuftig.

DETTE ER MEG

DETTE ER MEG

DETTE ER
MEG

DETTE ER
MEG

ARBEIDSLIVET – hva har endret seg?
Mine ressurser – hva har endret seg?
Min kompetanse – hva har endret seg?

Tiltak når man er i arbeid

Generelt:

- Arbeidsgivers plikt til å tilrettelegge:
  - Omgivelser
  - Oppgaver
  - Medvirkning ved endringer

Tiltak når man er i arbeid

Spesielt

- Fritak fra arbeidsgiverperioden
- Lønnstilskudd – tidsbestemt og Tidsubestemt (TULT)
- Gradert uføretrygd
- Forebyggings- og tilretteleggingstilskudd (IA –bedrifter)
  - Opplæring, transport, praktisk bistand, hjelpemidler....
- Sykepenger for enkeltstående behandlingsdager
  - Kun hele dager og maksimalt 1 dag pr. uke
- Aktiv sykemelding / graderte sykepenger
- Arbeidsplassvurdering
- Hjelpemidler, ombygging

Tiltak ved omskolering og nedtrapping

- Arbeidsavklaringspenger (AAP)
- TULT
- Tilpasninger
- Gradert uføretrygd
- Friinntekt ved siden av uføretrygd